

Βλέποντας με κλειστά τα μάτια

Ως γνωστόν, η αποφοίτηση αποτελεί ορόσημο στη ζωή ενός ανθρώπου. Η αποφοίτηση από την ΑΣΚΤ δεν συνεπάγεται αυτόματα την καλλιτεχνική καταξίωση. Περισσότερο σηματοδοτεί την αρχή ενός συναρπαστικού ταξιδιού, με εκπλήξεις, επιτυχίες, αλλά και απογοητεύσεις. Σε αυτό το ταξίδι αυτογνωσίας, όπου ο καλλιτέχνης προσπαθεί να βρει τον εαυτό του και τη θέση του στον κόσμο της τέχνης, δεν υπάρχουν νικητές και χαμένοι. Από την άλλη, όμως, η τέχνη είναι διακύβευση και η ενασχόληση μαζί της ένα παιχνίδι με άγνωστη κατάληξη. Λίγοι είναι αυτοί που θα καταφέρουν να επιβιώσουν στον ανταγωνιστικό χώρο της τέχνης και ακόμα λιγότεροι όσοι θα βγάλουν την τέχνη τους εκτός ελληνικών συνόρων. Κάποιοι απόφοιτοι θα ασχοληθούν με την εικονογράφηση βιβλίων και τις εκδόσεις, άλλοι θα εργαστούν σε ιδρύματα τέχνης και μουσεία, στη βιομηχανία του κινηματογράφου και των video games, ως σκηνοθέτες, animators και δημιουργοί ειδικών εφέ· κάποιοι θα συνεχίσουν την καριέρα τους σε άλλα καλλιτεχνικά πεδία, όπως εκείνα της μουσικής, της μόδας, της λογοτεχνίας και των κόμικς· μερικοί θα στραφούν στη δημιουργία τατουάζ και στις τοιχογραφίες· αρκετοί θα πραγματοποιήσουν μεταπτυχιακές σπουδές (κυρίως στο εξωτερικό) στη ζωγραφική, στην επιμέλεια εκθέσεων και στη θεωρία της τέχνης, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό θα διοχετευθεί στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, προετοιμάζοντας έτσι –αθόρυβα, ίσως και ασυνείδητα– τις επόμενες φουρνιές καλλιτεχνών.

Η πλειονότητα των αποφοίτων των ετών 2019-2021 έχει γεννηθεί τη δεκαετία του '90. Αλλά ανάμεσα σε αυτούς συναντάμε και απόφοιτους που γεννήθηκαν τη δεκαετία του '80, του '70, ακόμα και του '60. Αυτό σημαίνει ότι στα Εργαστήρια της ΑΣΚΤ συγχρωτίζονται άτομα διαφορετικής νοοτροπίας, διαφορετικών αντιλήψεων και ηθών. Ως εκ τούτου, οι πτυχιακές τους εργασίες απηχούν ένα συνονθύλευμα εμπειριών, παραστάσεων και ιδεών. Είναι αδύνατον, λοιπόν, να «διαβαστούν» ως ομοιογενές σύνολο. Και εκεί ακριβώς, σε αυτή την (επιθυμητή) ανομοιογένεια, την ποικιλία των εικαστικών προτάσεων και τη θεματολογική τους ευρύτητα, έγκειται η γοητεία της έκθεσης των αποφοίτων, αλλά και η δυσκολία της επιμέλειας μιας τέτοιας έκθεσης.

Δεν έχει νόημα να επιχειρήσει να προσεγγίσει κανείς με κριτική διάθεση τις πτυχιακές εργασίες των αποφοίτων. Αξίζει όμως να τις μελετήσει, να εγκύψει στα ζητήματα που αυτές θέτουν και να εντοπίσει τα ερωτήματα που εγείρουν. Με ποια θέματα καταπιάνονται οι απόφοιτοι; Υπάρχουν κάποια θέματα που παραμένουν στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων τους και τα οποία επαναλαμβάνονται; Διατρέχοντας τις φωτογραφίες των πτυχιακών εργασιών, όπως αυτές εκτέθηκαν την τελευταία διετία στον εκθεσιακό χώρο «Νίκος Κεσσανλής» και σε άλλους χώρους της Σχολής, διαπιστώνουμε ότι προκύπτουν διάφορες θεματικές κατηγορίες – μερικές είναι εύκολα διακριτές, άλλες όχι και τόσο. Επιγραμματικά, αυτή η χαλαρή ταξινόμηση περιλαμβάνει:

Ζωγραφικά έργα με θέμα το μετα-ανθρώπινο και τη μοναξιά των πόλεων.

Ζωγραφική με επιρροές από τα κόμικς, την εικονογράφηση, τη γραφιστική και τα video games, που θεματικά επικεντρώνεται στην πόλη ως παλίμψηστο, στο σώμα ως παλίμψηστο, στο δέρμα, στη γυναίκα ως απόκοσμη οντότητα βγαλμένη από ταινία επιστημονικής φαντασίας.

Ζωγραφική ως κωδικοποιημένο κείμενο και γνωστικό εργαλείο που αποκαλύπτει τον τρόπο που λειτουργεί ο ανθρώπινος εγκέφαλος.

Παραστατική ζωγραφική, όπου ο καλλιτέχνης απεικονίζει τον εαυτό του ή τους οικείους του σε καθημερινές τους στιγμές.

Ψυχεδελική ζωγραφική που αντλεί από τον σουρεαλισμό και την αμερικανική Pop Art.

Ζωγραφική που συνομιλεί με την αρχιτεκτονική και την αρχαιολογία.

Ζωγραφική που υιοθετεί τη μονοχρωμία για να μιλήσει για διαχρονικές έννοιες όπως η μελαγχολία.

Ζωγραφική που βγαίνει στον χώρο, δίνει έμφαση στον φωτισμό και συνδυάζει γλυπτικά στοιχεία αλλά και προβολές.

Ζωγραφική με πρώτη ύλη τη γη, το χώμα και τη στάχτη.

Αφαιρετική ζωγραφική με θέμα τη συμπαντική αταξία, τη ρευστότητα του υγρού στοιχείου.

Εξπρεσιονιστική ζωγραφική που αποδίδει το ανθρώπινο σώμα ως πεδίο μάχης.

Ζωγραφική που αποκαλύπτει άμεσα τις αναφορές και την καταγωγή της, λόγου χάρη τη σχέση της με τα φωτορεαλιστικά πορτρέτα του Αμερικανού Chuck Close.

Ζωγραφική που μοιάζει με σχέδιο και κινείται στο όριο ανάμεσα στα δύο μέσα.

Σχέδια που αποτυπώνουν τη φύση και τον φυτικό κόσμο (π.χ. το περίγραμμα φύλλων) ο οποίος προσομοιάζει με τον αστικό ιστό.

Σχέδια που τροφοδοτούνται από τη γραφή, την καθημερινότητα και τη μνήμη.

Σχέδια-ημερολόγια, όπου ο καλλιτέχνης εκμυστηρεύεται και καταγράφει τις σκέψεις του. «Αυτό το σχέδιο δεν μου αρέσει, αλλά μπορώ να το ανεχτώ περισσότερο από... .. είναι πολλά», γράφει η Μυρσίνη Παλαιολόγου σε ένα τετράδιο με σχέδιά της.

Σχέδια με ειδησεογραφικό περιεχόμενο, που προϋποθέτουν αρχειακή έρευνα και περιλαμβάνουν συμβάντα από την πρόσφατη ελληνική ιστορία και συγκεκριμένα από τον Εμφύλιο και τη Δικτατορία.

Σχέδια-μελέτες πάνω στο ανθρώπινο σώμα, στη μηχανική του και στην εύπλαστη δομή του.

Σχέδια που συνθέτουν ένα graphic novel.

Γκροτέσκα σχέδια-μελέτες πάνω στο ανθρώπινο πρόσωπο και σχέδια που θα μπορούσαν να εικονογραφούν παραμύθια.

Γλυπτική που μελετά το κενό στις ανθρώπινες μορφές. Μια γλυπτική που επιδιώκει τον αιφνιδιασμό, προκαλώντας συναισθήματα τρόμου και έκπληξης.

Γλυπτική που βασίζεται σε ψηφιακές αναπαραστάσεις φανταστικών χώρων. Μια γλυπτική που σε ταξιδεύει σε εξωπραγματικούς τόπους.

Γλυπτική που μας μεταφέρει σε μια ονειρική χώρα (dreamland), στην αγκαλιά του Μορφέα.

Γλυπτική που χρησιμοποιεί την κεραμική για να αποδώσει –να μορφοποιήσει– το άμορφο. Μια γλυπτική ως τελετή.

Γλυπτική που εστιάζει εμμονικά σε ένα μοτίβο, όπως το κλειδί.

Γλυπτική που συνομιλεί με το θέατρο σκιών.

Γλυπτική με ανθρωπολογικό χαρακτήρα που συνομιλεί με την τέχνη των ιθαγενών.

Γλυπτική που αναφέρεται στον θάνατο και στο σκότος (darkness), στην ποίηση του Λόρδου Βύρωνα (“Till hunger clung them”) και στον Σύγχρονο Προμηθέα της Mary Shelley (“I saw – with shut eyes”).

Εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν συνθηματική γλώσσα για να τονίσουν το αδιέξοδο της επικοινωνίας.

Εγκαταστάσεις που θυμίζουν flea market και διακωμωδούν το εμπόριο της τέχνης.

Εγκαταστάσεις που πραγματεύονται τη σωματοποίηση μιας καρέκλας και την «καρεκλοποίηση» του σώματος.

Εγκαταστάσεις με οικολογικά μηνύματα, που εμπνέονται από την περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Φωτογραφικές εγκαταστάσεις με «σημειώσεις για τις σημερινές ερωτικές χειρονομίες».

Γλυπτικές εγκαταστάσεις που παραπέμπουν σε αρχαιολογική ανασκαφή ή σε μουσείο φυσικής ιστορίας.

Βιντεοεγκαταστάσεις που λειτουργούν περισσότερο ως προσωπογραφίες και εξετάζουν τη γυναικεία ταυτότητα, αντλώντας έμπνευση από τη συναισθηματική αποξένωση των ταινιών του Αντονιόνι.

Video art που συνδιαλέγεται με τη γλυπτική, αλλά και το αντίστροφο: γλυπτική που συνομιλεί με τη video art και την performance.

Performance, με στοιχεία χορογραφίας, που αναδεικνύει το γυναικείο σώμα ως το πιο ειλικρινές μέσο έκφρασης.

Σε αυτές τις θεματικές κατηγορίες ή «κατηγορίες έργων» πρέπει φυσικά να προσθέσουμε τη χαρακτηριστική, τη (σκηνοθετημένη) φωτογραφία αλλά και το ψηφιδωτό, το οποίο επανέρχεται δυναμικά ως μέσο έκφρασης. Όπως επίσης μια σειρά από έργα, ουκ ολίγα, με βασικό χαρακτηριστικό-συστατικό την ύφανση, το κέντημα και τη χειρωναξία. Τέλος, περιττό να πούμε ότι η παραπάνω λίστα μπορεί να εμπλουτιστεί κι

άλλο, αφού δεν υπάρχει μόνο ένας –πόσο μάλλον ενδεδειγμένος– τρόπος προσέγγισης ή θέασης των πτυχιακών εργασιών των αποφοίτων. Στο παρόν κείμενο σταχυολογήσαμε και παρουσιάζουμε μερικές από αυτές τις θεματικές τάσεις, κατευθύνσεις ή κατηγορίες. Στόχος της έκθεσης που θα ακολουθήσει είναι να αναδείξει τον πολυδιάστατο χαρακτήρα των πτυχιακών, διατηρώντας παράλληλα τη μοναδικότητα της «φωνής» του κάθε αποφοίτου.

Χριστόφορος Μαρίνος
Ιστορικός τέχνης και επιμελητής

Ο **Χριστόφορος Μαρίνος** (γενν. 1975, Αθήνα) είναι ιστορικός της τέχνης και επιμελητής εκθέσεων. Έχει δημοσιεύσει πλήθος άρθρων και μελετών για τη σύγχρονη τέχνη. Έχει επιμεληθεί πολλές ομαδικές εκθέσεις, καθώς και αναδρομικές εκθέσεις σημαντικών Ελλήνων καλλιτεχνών. Την περίοδο 2005-6 εργάστηκε στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ). Ήταν συνιδρυτής και αρχισυντάκτης του διαδικτυακού περιοδικού τέχνης *karut* (2008-13). Έχει επιμεληθεί πολλά βιβλία και καταλόγους εκθέσεων, μεταξύ των οποίων τα *Πιθανότητες: Συνεντεύξεις με νέους Έλληνες καλλιτέχνες* (2006) και *Το έργο της επιμέλειας* (2011). Το 2009 ήταν ένας από τους επιμελητές της 2ης Μπιενάλε της Αθήνας *HEAVEN* και το 2013 συμμετείχε στην ομάδα που επιμελήθηκε την *AGORA*. Την περίοδο 2012-15 διατέλεσε πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Ένωσης Κριτικών Τέχνης (AICA Hellas). Είναι επιμελητής εικαστικών εκθέσεων και δράσεων του ΟΠΑΝΔΑ.